

21e Colloquium Neerlandicum Nijmegen, Nederland • 22-26 augustus 2022

Submission 76

Nederlands in beweging: over het verdwijnen van vrouwelijke morfologie

Natalie Verelst

Freie Universität Berlin, Berlin, Duitsland

Het gebruik van vrouwelijke persoonsnamen als schrijfster en journaliste neemt in het Nederlands af. Dat is deels te wijten aan (feministische, politieke) druk van buitenaf, en deels is dat binnen de Germaanse talen (en bij uitbreiding veel Indoeuropese talen) een gangbare ontwikkeling in die talen die hun nominaal genussysteem hebben afgebouwd. In mijn presentatie bekijk ik dat laatste aspect, aan de hand van eigen corpusonderzoek, van dichterbij. Wanneer op nominaal vlak het mannelijke en vrouwelijke genus worden gereduceerd tot één (utrum), neemt ook het gebruik van vrouwelijke morfologie bij persoonsnamen af – een journaliste wordt dan ook een journalist. Dat is weinig verwonderlijk gezien de grote impact van de semantiek op de Germaanse genussystemen: wanneer een referent menselijk is, dus hoog op de zogenaamde *animacy scale* (Dahl, 1999) staat, dan past het genussysteem, dat in de eerste plaats een formele categorisatie is, zich aan het natuurlijk geslacht aan (Corbett, 2013). Dat kan alleen op voorwaarde dat er ook een genussysteem is dat de categorieën 'mannelijk' en 'vrouwelijk' kent (bv. zoals in het Duits: *der_m Journalist_m* vs. *die_v Journalist_v*). Dat kan ver gaan, zodat ook een metaforisch gepersonifieerde referent, zoals een institutie, een geslachtsmarkering krijgt (a-b, cf. Szczepaniak, 2013). Gaat echter dat genussysteem (gedeeltelijk) verloren, volgt ook de markering van het geslacht bij persoonsnamen, ook al is hun referent slechts metaforisch 'mannelijk' (c):

a. dt. *Die_v Universität_v ist meine Arbeitgeberin_v*

b. sp. *La_v universidad_v es mi empleadora_v*

c. nl. *De_v universiteit_v is mijn werkgever_v*

Ten tweede gaat die markering verloren wanneer een echte menselijke referent in een niet-referentiële syntactische positie, zoals een predicaat, staat: *Zij is mijn werkgever* i.p.v. *werkgeefster*. En tenslotte neemt die markering af in sterk referentiële contexten: *Mijn werkgever [een vrouw] is met vakantie*.

Literatuur

- Corbett, G. Greville (2013). Sex-Based and Non-Sex-Based Gender Systems. In Dryer, Matthew & Haspelmath, Martin, *World Atlas of Language Structure*. Max Planck Institut. Geraadpleegd op 22 februari 2022, van <https://wals.info/chapter/31>
- Dahl, Östen (1999). Animacy and the Notion of Semantic Gender. In Unterbeck, Barbara (ed.), *Gender in Grammar and Cognition. I: Approaches to Gender* (pp. 99-115). De Gruyter.
- Szczepaniak, Renata (2013). Grammatikalisierung in der Sackgasse: Wandelt sich das Movierungssuffix -in zum Kongruenzmarker? *Jahrbuch für germanistische Sprachgeschichte* 4(1), 222-235.